

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	7
НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ «ГРОШІ ТА КРЕДИТ» ..	9
РОЗДІЛ 1. ГРОШІ І ГРОШОВІ СИСТЕМИ	19
<i>Тема 1. СУТНІСТЬ ТА ФУНКЦІЇ ГРОШЕЙ</i>	20
1.1. Об'єктивна необхідність та концепції походження грошей .	21
1.2. Форми грошей та їх еволюція	24
1.3. Сутність грошей. Гроші як гроші і гроші як капітал	32
1.4. Функції грошей	34
ПРАКТИКУМ	37
<i>Тема 2. ГРОШОВИЙ ОБОРОТ І ГРОШОВА МАСА</i>	45
2.1. Поняття грошового обороту та його економічна основа	46
2.2. Грошові потоки та моделювання грошового обороту	49
2.3. Структура грошового обороту	53
2.4. Маса грошей в обороті та швидкість їх в обігу	55
2.5. Швидкість обігу грошей	56
2.6. Закон грошового обігу	58
ПРАКТИКУМ	59
<i>Тема 3. ГРОШОВИЙ РИНОК</i>	66
3.1. Економічна суть грошового ринку	67
3.2. Види грошового ринку та їх характеристика	71
3.3. Інституційна модель грошового ринку	74
3.4. Основи механізму функціонування ринку грошей	76
ПРАКТИКУМ	81
<i>Тема 4. ГРОШОВІ СИСТЕМИ</i>	88
4.1. Суть грошової системи та її складові елементи	89
4.2. Основні типи грошових систем та їх еволюція	91
4.3. Формування та розвиток грошової системи України	93
4.4. Державне регулювання грошової сфери та грошово-кредитна політика центрального банку	94
4.5. Фіскально-бюджетна політика в системі державного регулювання ринкової економіки	97
ПРАКТИКУМ	98
<i>Тема 5. ІНФЛЯЦІЯ ТА ГРОШОВІ РЕФОРМИ</i>	105
5.1. Суть та види інфляції	106
5.2. Економічні та соціальні наслідки інфляції	108

5.3. Показники вимірювання інфляції	109
5.4. Грошові реформи як механізм стабілізації грошового обігу. Особливості проведення грошової реформи в Україні	111
ПРАКТИКУМ	114
<i>Тема 6. ВАЛЮТНИЙ РИНОК ТА ВАЛЮТНІ СИСТЕМИ</i>	122
6.1. Сутність валюти та валютних відносин	123
6.2. Валютний курс, його види та функції	125
6.3. Валютний ринок і його структура. Операції на валютному ринку	127
6.4. Поняття валютних систем і їх характеристика	132
6.5. Особливості формування валютної системи України	135
6.6. Валютне регулювання та його методи	137
ПРАКТИКУМ	139
<i>Тема 7. МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ПРОПОЗИЦІЇ ГРОШЕЙ ТА МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА</i>	148
7.1. Характеристика формування пропозиції грошей та структури грошової бази	149
7.2. Формування центральним банком грошової бази	152
7.3. Грошово-кредитний мультиплікатор та вплив центрального і комерційних банків на його рівень	155
7.4. Вплив небанківських інституцій на грошовий мультиплікатор	157
7.5. Узагальнення процесу формування пропозиції грошей та роль грошово-кредитної політики	160
ПРАКТИКУМ	162
<i>Тема 8. РОЛЬ ГРОШЕЙ У РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ</i>	169
8.1. Переваги монетарної економіки перед бартерною	170
8.2. Дискусії щодо нейтральності грошей у процесі відтворення	172
8.3. Передавальний механізм впливу грошей на реальну економіку	174
8.4. Моделі впливу пропозиції грошей на економіку в короткостроковому та довгостроковому періоді	177
8.5. Дискусії про роль грошей та практика регулювання пропозиції грошей	181
ПРАКТИКУМ	182
<i>Тема 9. ТЕОРІЇ ГРОШЕЙ</i>	189
9.1. Загальні основи теорії грошей	190
9.2. Товарна теорія грошей	191

9.3. Класична кількісна теорія грошей	193
9.4. Кон'юктурна теорія цінності грошей М. І. Тугана-Барановського	195
9.5. Кембриджська версія	196
9.6. Внесок Дж. М. Кейнса у розвиток теорії грошей	198
9.7. Сучасний монетаризм та внесок М.Фрідмана у його формування	200
ПРАКТИКУМ	203
РОЗДІЛ 2.	209
<i>Тема 10. НЕОБХІДНІСТЬ, СУТНІСТЬ ТА ФУНКЦІЇ КРЕДИТУ</i> ...	210
10.1. Загальні передумови та економічні чинники необхідності кредиту	211
10.2. Сутність кредиту та його характерні ознаки	216
10.3. Єдність кредиту з іншими економічними категоріями ...	221
10.4. Функції кредиту та їх характеристика	225
10.5. Основні принципи кредитування	227
ПРАКТИКУМ	230
<i>Тема 11. ФОРМИ, ВИДИ ТА РОЛЬ КРЕДИТУ</i>	237
11.1. Форми прояву кредиту	238
11.2. Види кредиту та їх класифікація	239
11.3. Характеристика основних видів кредиту	241
11.4. Роль кредиту в розвитку економіки	243
ПРАКТИКУМ	246
<i>Тема 12. ПОЗИЧКОВИЙ ПРОЦЕНТ ТА ЙОГО ФУНКЦІЇ</i>	253
12.1. Сутність процента за кредит і його вимірники	254
12.2. Функції та роль процента	261
12.3. Способи нарахування процентів	263
ПРАКТИКУМ	266
РОЗДІЛ 3. БАНКІВНИЦТВО	273
<i>Тема 13. ФІНАНСОВІ ПОСЕРЕДНИКИ ГРОШОВОГО РИНКУ</i>	274
13.1. Суть та види фінансового посередництва	275
13.2. Банки як провідні суб'єкти фінансового посередництва .	278
13.3. Особливості побудови та розвитку банківської системи України	280
13.4. Небанківські фінансово-кредитні інституції	282
ПРАКТИКУМ	286
<i>Тема 14. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ</i>	293
14.1. Поняття, призначення та класифікація банків	294
14.2. Класифікації операцій та послуг комерційного банку	300

14.3. Пасивні та активні операції комерційного банку та їх характеристика	304
14.4. Характеристика послуг комерційних банків	309
14.5. Характеристика ризиків комерційного банку	313
14.6. Основні показники прибутковості банку	316
ПРАКТИКУМ	319
Тема 15. ЦЕНТРАЛЬНІ БАНКИ В СИСТЕМІ МОНЕТАРНОГО УПРАВЛІННЯ ТА БАНКІВСЬКОГО РЕГУЛЮВАННЯ ...	327
15.1. Розвиток центральних банків	328
15.2. Основні функції центральних банків	329
15.3. Організаційно-правові основи функціонування Національного банку України	330
15.4. Структура та форми управління Національного банку України	333
15.5. Функції та операції Національного банку України	336
15.6. Грошово– кредитна політика Національного банку України	339
ПРАКТИКУМ	342
Тема 16. МІЖНАРОДНІ ВАЛЮТНО-КРЕДИТНІ УСТАНОВИ ТА ЇХ ФОРМИ СПІВРОБІТНИЦТВА З УКРАЇНОЮ	350
16.1. Інтеграційні процеси та створення валютно-кредитних установ	351
16.2. Міжнародний валютний фонд	352
16.3. Співробітництво Міжнародного валютного фонду з Україною	358
16.4. Характеристика групи Світового банку	361
16.5. Регіональні міжнародні кредитно-фінансові інституції ..	365
ПРАКТИКУМ	368
ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ З КУРСУ «ГРОШІ ТА КРЕДИТ»	374
ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК	377
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	393
ТВОРЧІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА	401

ПЕРЕДМОВА

У ринковій економіці роль і значення грошових і кредитних механізмів надзвичайно важливі. В умовах конкуренції між суб'єктами відтворювального процесу успіх більше приходить до тих суб'єктів ринкових відносин, хто краще розуміє сутність грошей і кредиту та краще володіє методами їх використання.

Грошова та кредитна системи істотно впливають на зростання сукупного національного продукту, національного доходу, на розвиток підприємств, рівень матеріального забезпечення населення. Функціонування грошей та кредиту дає змогу поєднати у безперервний процес виробництво, розподіл, обмін та споживання суспільного продукту.

Важливе значення для функціонування високорозвиненої ринкової економіки має монетарна політика держави, яка формується з урахуванням закономірностей функціонування грошей і кредиту.

У зв'язку з цим дослідження і вивчення сутності та механізмів функціонування категорій «гроші» та «кредит» висувається на передній план економічної науки. Вивчення дисципліни «Гроші та кредит» є необхідною складовою підготовки фахівців з фінансів, банківської справи, економістів, менеджерів. Курс «Гроші та кредит» має забезпечити науково-теоретичну та методологічну базу формування системи знань у майбутніх фахівців фінансової сфери.

Дисципліна «Гроші і кредит» в освітньо-професійній програмі підготовки фахівців є стрижневою дисципліною для таких прикладних дисциплін як: «Банківські операції», «Центральний банк і грошово-кредитна політика», «Аналіз банківської діяльності», «Банківський нагляд», «Організація діяльності банків зарубіжних країн» та ін.

Метою даного посібника є сприяння вивченню теоретико-методологічних засад організаційно-правового механізму функціонування грошово-кредитних відносин в ринковій економіці та засвоєння закономірностей функціонування грошового ринку як теоретичної основи монетарної політики й розвитку грошово-кредитної системи.

Навчальний матеріал відповідає навчальній програмі дисципліни «Гроші та кредит», відповідно до вимог державного стандарту підготовки бакалаврів за напрямом підготовки «Економіка і підприємництво», висвітлюючи в доступній, зрозумілій формі такі важливі

питання як: походження, суть та функції грошей; специфіка функціонування грошового ринку; види грошових систем та їх еволюція, інфляція та грошові реформи; валютний ринок і валютні системи; механізм формування пропозиції грошей; роль грошей у ринковій економіці; теорії; сутність, форми, види та роль кредиту у ринковій економіці; суть та функції фінансового посередництва; організація діяльності центральних банків в системі монетарного управління; тенденції розвитку комерційних банків в Україні; міжнародні валютно-кредитні установи та їх форми співробітництва з Україною.

Навчальний посібник «Гроші та кредит» спрямований на активізацію самостійної роботи студентів. Посібник складається з шістнадцяти тем, він містить навчальну програму з курсу, теоретичний виклад кожної теми, навчальні завдання, перелік підсумкових питань з курсу, кросворди до кожної теми та термінологічний словник ключових понять. Для більш ефективного засвоєння студентами програмного матеріалу в кінці кожної теми наведено питання для самоконтролю, плани семінарських занять, завдання для самостійного вивчення навчального матеріалу та тестові завдання.